

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Anniina Irmeli Ala-Tulijoki

LAPSI ASIANOMISTAJANA RIKOS- PROSESSISSA

Liiketalous ja matkailu

2010

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Anniina Ala-Tulijoki
Opinnäytetyön nimi	Lapsi asianomistajana rikosprosessissa
Vuosi	2010
Kieli	Suomi
Sivumäärä	38
Ohjaaja	Tuula Hartman

Työni aiheena on tarkastella lapsen asemaa asianomistajana rikosprosessissa. Tutkin lapseen kohdistuvaa pahoinpitelyä perheessä. Keskityn nimenomaan perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan, jossa alaikäinen lapsi on uhrina. Oikeuskirjallisuuden, oikeustapausten ja lakien avulla pyrin selvittämään miten lapsen oikeudet toteutuvat rikosprosessissa ja kuinka lasta kuullaan esitutkinnassa.

Tutkin millaisiin toimenpiteisiin viranomaisten tulee ryhtyä pahoinpitelyn tullessa ilmi ja missä vaiheessa lastensuojelu puuttuu asiaan.

Työn tuloksena voin todeta, että lapsen oikeuksia turvataan hyvin lainsäädännön avulla. Eri viranomaistahot tekevät tärkeää yhteistyötä, jotta jokainen lapsi saisi turvallisen ja onnellisen lapsuuden sekä parhaimmat lähtökohdat elämään.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Liiketalouden koulutusohjelma

ABSTRACT

Author	Anniina Ala-Tulijoki
Title	Child as Injured Party in a Criminal procedure
Year	2010
Language	Finnish
Pages	38
Name of Supervisor	Tuula Hartman

The topic of this thesis is to explore child's position as an injured party in criminal procedure. I'm exploring abuses inside the family. I focus specially on violence in families where the children are being abused by their parents. With the help of legal literature, legal cases and valid laws I try to find out how the basic rights of the child are coming true in criminal procedure and how the child is heard in criminal investigation.

I'm searching what kind of measures authorities should take when abuse comes out and at which point child welfare will be interfered.

As a result of this study, I'd state that children's rights are well protected and supported by the legislation. Different public authorities are having important cooperation, so that every child could have safe and secure childhood as well as the best basis in to their lives.

Keywords	Child, Injured party, Criminal procedure, Preliminary investigation
----------	---

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	6
1.1 Työn tavoite ja aiheen rajaus	6
1.2 Käsitteiden määrittelyä.....	7
1.2.1 Oikeusturva	7
1.2.2 Miten lapsi määrittellään rikosoikeudessa?	8
1.2.3 Lapsi asianomistajana	9
1.2.4 Perheväkivalta Suomessa.....	10
2 Lapsiasiavaltuutettu	12
2.1 Lapsen oikeuksien sopimus.....	12
2.2 Lapsiasiavaltuutettu Suomessa	13
3 Rikosprosessin vaiheet	16
3.1 Rikosprosessin käsite.....	16
3.2 Esitutkinta	16
3.3 Lapsen asianomistajakuulustelu ja taltioiminen	16
3.4 Lapsen edustaminen rikosprosessissa.....	18
4 Katsaus oikeustapauksiin.....	20
4.1 Pahoinpitely	20
4.2 Lievä pahoinpitely	22
4.3 Törkeä pahoinpitely.....	24
5 Lapsiin kohdistuneiden pahoinpitelyiden seuraamukset tuomioistuimessa.....	25
5.1 Rangaistuksen määräämisestä.....	25

5.2 Tilastotietoa	26
6 Lastensuojelu ja huostaanotto.....	27
6.1 Lastensuojelu	27
6.2 Huostaanotto	28
6.3 Mannerheimin lastensuojeluliiton lausunto työryhmämietinnöstä pahoinpitelyrikos läheissuhteissa 2.10.2009	29
7 Nykytilanne	31
8 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	33
9 Lähdeluettelo	35

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheen valinta tuntui aluksi vaikealta, mutta sain vastauksen ammattiharjoittelun aikana. Alusta asti minulle oli selvää, että valitsen aiheen rikosoikeudesta. Suorittaessani vuonna 2009 työharjoitteluani Vaasan käräjäoikeudessa sain idean opinnäytetyöni aiheeksi. Eteeni tuli oikeustapauksia seuloessani kaksi lasten pahoinpitelytapausta ja kiinnostukseni heräsi. Kyseiset tapaukset olivat perheen sisällä tapahtuneita ja keväällä rikostutkintaan saapuneita. Päätin tehdä opinnäytetyöni lapsen asemasta rikosprosessissa ja samalla perheen sisäisestä väkivallasta, jossa lasta pahoinpidellään. Halusin ottaa selville, millaisia tuomioita lasten pahoinpitelyrikoksista annetaan, millä tavalla lasta kuullaan ja miten lapsen oikeudet toteutuvat Suomen lainsäädännössä. Ruotsiin verrattuna olemme olleet todella hitaita lainsäädännön kehittämässä. Esimerkiksi raiskaus avioliitossa kriminalisoitiin Suomessa vasta vuonna 1994, kun taas Ruotsissa jo 1962. Tietoa lapsesta rikosoikeudessa löytyi runsaasti oikeuskirjallisuudesta. Käytin lähteinä myös eri lakeja sekä luotettavia elektronisia lähteitä, kuten esimerkiksi poliisin sivuja, Sosiaaliportin sivustoa sekä erilaisia lastensuojelujärjestöjen kotisivuja.

1.1 Työn tavoite ja aiheen raja

Pyrin työlläni ottamaan selvää kuinka lasta kohdellaan rikosprosessissa ja mihin toimenpiteisiin ryhdytään, jos syntyy epäily pahoinpitelystä. Tavoitteeni on myös selvittää miten lapsen perusoikeudet toteutuvat Suomessa ja milloin lastensuojeluviranomaisten tulisi tehdä rikosilmoitus. Tutkinnan alla on myös lasten huostaanotto eli millaisissa tapauksissa se on viimeinen vaihtoehto. Työssäni keskityn ainoastaan henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin, joita ovat vammantuottamus, murha, tappo, kuolemantuottamus ja pahoinpitely, joista säädetään rikoslain 21 luvussa. Näistä valitsin työhöni perheen sisällä tapahtuvan väkivallan, sillä arvioni mukaan suurin osa lasten kaltoinkohteluista tulee arvioitavaksi pahoinpitelyinä. Valitsin sen siksi, että se on tilastojen mukaan ollut kasvussa koko 2000-luvun ajan ja on otsikoissa jatkuvasti ja viime vuonna eritoten, kun juhlittiin lapsen oikeuksien sopimuksen 20-vuotista olemassaoloa. Jätän tarkoituksella pois seksuaalirikokset kokonaan. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö olisi ollut aivan

oma maailmansa ja hyvinkin ajankohtainen tällä hetkellä Suomessa törkeimmän pedofiilaringin tultua julki ja ollessa juuri näyttävästi mediassa esillä.

Käsittelen tutkimukseni aihetta pääasiassa voimassa olevan lainsäädännön, lain esitöiden, oikeuskirjallisuuden ja vakiintuneen oikeuskäytännön avulla. Tutkin myös millaisia lapsia koskevia kansainvälisiä sopimuksia on olemassa. Käsittelen myös oikeustapauksia, jotka tukevat työtäni. Niistä kaksi on käräjäoikeuden ratkaisua ja muutama korkeimman oikeuden ratkaisu. Hovioikeuksista yritin löytää tapauksia, joissa lapsi olisi keskeisesti mukana, mutta se osoittautui hyvin hankalaksi. Keskityn enemmän lapsen asemaan uhrina pahoinpitelyrikoksissa. Lapsen liittäminen rikosprosessiin ei kuulosta kovin mielekkäältä ja siksi yritänkin työssäni selvittää miten rikoksen selvittely ja käsittely voitaisiin hoitaa mahdollisimman paljon lapsen etua ajatellen. Etsin työssäni vastauksia seuraaviin kysymyksiin. Miksi tuomioistuimet useimmiten tuomitsevat lasten pahoinpitelijät kevyesti? Kuinka rikosprosessi voidaan käydä läpi niin, että lapsi kärsisi mahdollisimman vähän? Mitä menetelmiä lapsen kuulemisessa voidaan käyttää rikosprosessissa? Kuka lasta kuulustelee ja miten?

1.2 Käsitteiden määrittelyä

1.2.1 Oikeusturva

Kansalaisen oikeusturvasta säädetään Suomen perustuslain 2 luvun 21 §:ssä seuraavasti: ”Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.”

”Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.” (PL 2 luku 21 §).

Oikeusturva käsitteenä voidaan jakaa *muodolliseen* ja *sisällölliseen* oikeusturvaan, joiden molempien pitää toteutua kansalaisten oikeusturvaodotuksen täyttymiseksi.

Muodollisella oikeusturvalla viitataan oikeudenkäyntimenettelyn rationaalisuuteen ja ennustettavuuteen eli siihen, että tuomioistuinten ratkaisumenettely perustuu laissa säädettyyn järjestelmään eikä siten ole mielivaltaista. Sisällöllinen oikeusturva puolestaan tarkoittaa, että tuomioistuinten tekemien ratkaisujen täytyy olla oikeuden- ja kohtuudenmukaisia sekä perustua tiettyihin oikeusnormeihin tai -periaatteisiin. Oikeusturvan toteuttamiseksi tuomioistuimen pitää tuoda ratkaisunsa perusteluissa esiin ne oikeussäännöt, joihin ratkaisu pohjautuu. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla viittaa myös oikeuteen oikeudenmukaiseen käsittelyyn ja se kuuluu kaikille. (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos).

Perustuslain 21 §:n ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan sisältö on suurinpiirtein sama ja ne asettavat oikeudenkäynnille samanlaiset vaatimukset. Ainoa suuri eroavaisuus on perustuslain takaama muutoksenhakuoikeus, jota ei 6 artiklasta löydy. Kaikki oikeusturvaan liittyvät oikeudet kuuluvat siis yhtäläillä lapsille kuin aikuisillekin ja ne on otettava huomioon käsiteltäessä tapauksia, joissa lapsi on asianomistajan asemassa.

1.2.2 Miten lapsi määritellään rikosoikeudessa?

Suurin osa ihmisistä ajattelee, että karkeasti ottaen lapsesta tulee nuori murrosiässä ja aikuinen 18 vuotta täyttäessään. ”Ennen kuin lapsi saavuttaa täysi-ikäisyyden on hän sidottu vanhempiinsa. ” Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta todetaan, että lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt, joille lapsen huolto on uskottu (HTL 1 luku 3 §). Täysi-ikäisyys saavutetaan oikeudessamme 18-vuotiaana. Rikoslain 3 luku 4 § määrittelee rikosoikeudellisen vastuun alkamisen seuraavasti : ”Rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta ja on syyntakeinen”(RL 3 luku 4 §). Tämä merkitsee sitä, että alle 15-vuotiaana tehdyistä rikoksista ei joutu rikosoikeudelliseen vastuuseen vaan lähinnä lastensuojelutoimenpiteiden kohteeksi. Vahingonkorvausvelvollisuus on kuitenkin olemassa eikä se liity ehdottomaan alaikärajaan. ”Jos vahingon on aiheuttanut kahdeksatoista vuotta nuorempi, on hän velvollinen korvaamaan siitä määrän, joka hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa, teon laatuun, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olo-

suhteisiin katsoen harkitaan kohtuulliseksi.” (VKL 2 luku 2 §). Vastaavasti lastensuojelulain 1 luku 6 § määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi ja nuorena pidetään 18–20- vuotiasta. Se erottaa erikseen nuoren ja lapsen. (LSL 1 luku 6§).

1.2.3 Lapsi asianomistajana

Rikokset voidaan jakaa virallisen syytteen alaisiin rikoksiin ja asianomistajarikoksiin. Suurin osa rikoksista on virallisen syytteen alaisia rikoksia, jotka poliisi tutkii aina niistä tiedon saatuaan. Syyttäjällä on oikeus syyttää ja vaatia rangaistusta rikoksen tekijälle oikeudessa, myös uhrin tahdosta riippumatta. (ROL 1 luku 1-4 §).

Esimerkiksi perheen sisällä tapahtuneet pahoinpitelyt ja raiskaukset ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia, myös silloin, kun ne ovat tapahtuneet kotona tai tekijänä on perheenjäsen. Asianomistajarikoksia ovat sellaiset rikokset, jotka poliisi voi tutkia ja syyttäjä vaatia rangaistusta oikeudessa, jos asianomistaja itse vaatii rikoksen tekijälle rangaistusta. Alaikäiseen henkilöön kohdistuneen rikoksen johdosta (esimerkiksi pahoinpitely) oikeus syyttämispyyntöön tekemiseen on huoltajalla. Jos alaikäinen on täyttänyt 15 vuotta, hänellä on huoltajan ohella oikeus itsenäisesti tehdä syyttämispyyntö hänen henkilöönsä kohdistuneen rikoksen johdosta.

Alaikäisen omaisuuteen kohdistuneen rikoksen johdosta oikeus syyttämispyyntöön esittämiseen on alaikäisen edunvalvojalla (jona yleensä toimii huoltaja). Oikeus tehdä syyttämispyyntö on alaikäisellä yksin, jos rikos on kohdistunut omaisuuteen, jota hän saa vallita, tai jos se koskee oikeustointa, jonka tekemiseen hänellä on kelpoisuus.

Rikoksen uhrina eli asianomistajana lapsella on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin asianomistajilla. Lapsella on oikeus vahingonkorvaukseen hänelle aiheutetusta vahingosta, hänellä on oikeus olla vastaamatta hänelle esitettyihin kysymyksiin ja häntä koskee myös totuudessa pysymisvelvollisuus. Oikeusturva vaatimus lapsen kohdalla tarkoittaa lisäksi sen turvaamista, ettei rikoksen selvittäminen aiheuta lapselle lisävahinkoa. Käsittelen oikeusturvaa omana alaotsikko-

naan, sillä lapsiin liittyvissä rikosjutuissa sen merkitys on vieläkin korostetumpi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto).

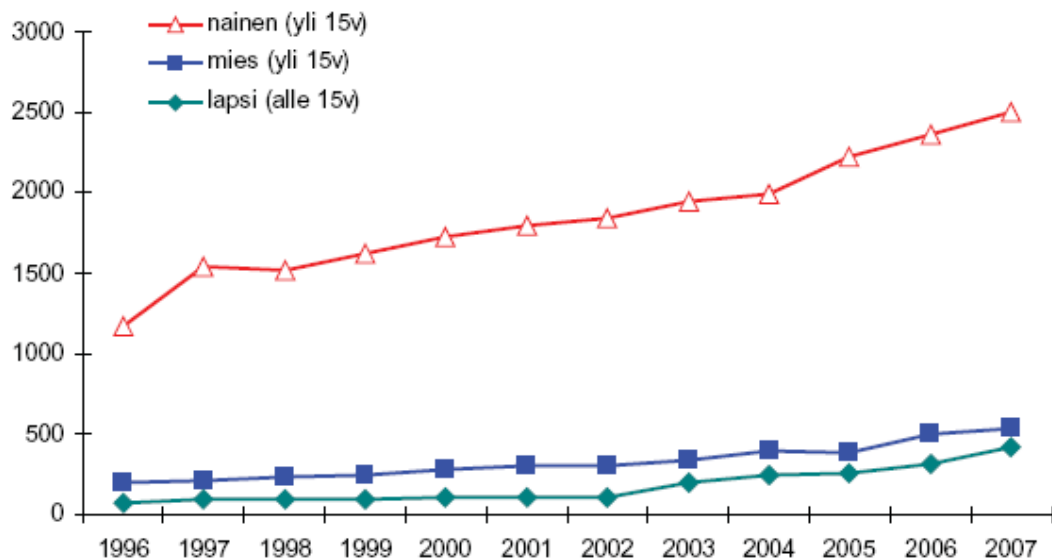
1.2.4 Perheväkivalta Suomessa

Perheitä, joissa pahoinpitelyä esiintyy on mahdollista määritellä. Useimmiten perheet, joissa on päihdeongelmia tai mielenterveysongelmia ovat suurin riskiryhmä. Omien lastensa pahoinpitelyyn saattavat syyllistyä herkemmin vanhemmat, joilla on itsellä pahoinpitelyä taustalla. Nuoret perheet ja yksinhuoltajat syyllistyvät myös herkemmin pahoinpitelyihin. (Poliisilehti 2003/4).

Perheväkivalta voidaan taas määritellä monella eri tavalla. Sisäasiainministeriön julkaisussa 6/2001 se määritellään seuraavasti: ”Perheväkivaltaa on kaikki perheen sisällä tapahtuva, yhden perheenjäsenen toiseen kohdistama fyysinen, seksuaalinen tai psyykkinen väkivalta tai sen uhka. Väkivaltaisista ovat teot, jotka tehdään vastoin uhrin tahtoa ja jotka aiheuttavat tälle kärsimystä. Esimerkkejä fyysisen väkivallan ilmenemismuodoista ovat muun muassa läimäyttäminen, töniminen, repiminen, lyöminen, kuristaminen, silpominen jne. Seksuaalinen väkivalta on usein fyysistä: uhrin vastenmieliseksi kokemaa koskettelua, ahdistelua tai äärimuodossaan raiskaamista. Psyykkistä väkivaltaa on muun muassa huutaminen, kiroilu, pilkkaaminen, uhkaaminen, vähättely, pelottelu, syyttely, häirintä ja niin edelleen. Se on myös rajoittamista, pakottamista, eristämistä tai kohtuutonta kontrollointia. Usein monet näistä muodoista esiintyvät samanaikaisesti tai vaihteittain: väkivalta on usein prosessi, joka etenee aalloittain ja kiihtyen” (Sisäasiainministeriön julkaisu 6/2001).

Oikeustilaston mukaan vuonna 2007 poliisin tietoon tulleista lievistä ja perusmuotoisista ruokakunnan sisällä tapahtuneista pahoinpitelyistä 71 % oli kohdistunut yli 15-vuotiaaseen naiseen, 15 % yli 15-vuotiaaseen mieheen ja 14 % alle 15-vuotiaaseen lapseen. Poliisin tietoon tulleet tapaukset ovat kasvaneet 2000-luvulla, mihin syynä on ihmisten ilmoitusherkyyden lisääntyminen sekä poliisin lisäämä huomio kyseiseen asiaan. Kaikkiaan perhe- ja parisuhdeväkivaltaan liittyvät rikokset muodostavat kolmasosan vuosittaisista henkirikoksistamme. Henkiri-

kollisuuden seurantajärjestelmän mukaan Suomessa surmattiin 2003–2007 yhteensä 29 alle 15-vuotiasta lasta. Näistä 20 joutui äitinsä, 7 isänsä ja 2 veljensä surmaamaksi. Väkivallalla voi olla monia negatiivisia vaikutuksia lapsen kehitykseen, turvallisuudentunteeseen ja koko tulevaisuuteen. Voidaan todeta, että perheessä tapahtunut väkivalta vaikuttaa monilla tavoin lapseen. Pelkästään se, että lapsi joutuu kuulemaan tai näkemään väkivaltaa vahingoittaa lasta ja heikentää perusturvallisuuden tunnetta. Usein onkin juuri niin, että perheväkivallan muodot esiintyvät juuri yhdessä. Perheessä, jossa isä tai äiti pahoinpitelee toisiansa on lapsillakin suurempi vaara ja riski joutua pahoinpitelyn uhriksi. (Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, verkkokatsauksia 12/2009).

Kuvio 1. Saman ruokakunnan kesken tapahtuneet lievät ja perusmuotoiset pahoinpitelyt uhrin mukaan 1996–2007 (TK Perheväkivaltatilasto, Oikeustilastollinen vuosikirja.)

Kuviosta ilmenee hyvin 2000-luvun aikana tapahtunut hiljainen kasvu tapauksissa, joissa lasta on pahoinpidelty. Jos ongelmiin puututaan ajoissa ja lapsella on ympärillä tukiverkosto, joka auttaa lasta käsittelemään ikävät asiat voi hän elää täysin normaalin lapsuuden ja nuoruuden siitä eteenpäin. Tähän ei kuitenkaan kukaan yksin pysty. Suurta roolia esittääkin lastensuojeluviranomaiset, isovanhemmat ja muut lähimmäiset.

2 Lapsiasiavaltuutettu

Hallitus teki eduskunnalle esityksen vuonna 2004 lapsiasiavaltuutetusta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki lapsiasiavaltuutetusta lasten aseman ja oikeuksien vahvistamiseksi yhteiskunnassa. Lapsiasiavaltuutetun toiminnan perustana olisi YK:n lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus. Lapsiasiavaltuutettu toimisi yhteistyössä muiden viranomaisten, asiantuntijoiden ja muiden lasten asemaa ja oikeuksia edistävien toimijoiden kuten järjestöjen kanssa. Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä olisi lapsen edun ja oikeuksien edistäminen yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen toteutumisen edistäminen. Lasten omien mielipiteiden nostaminen julkiseen keskusteluun ja lapsen oikeuksista tiedottaminen myös lapsille itselleen kuuluisivat valtuutetun keskeisiin tehtäviin. (HE 163/2004.)

Lapsiasiavaltuutettu voisi tehdä lasten asemaa ja yhteiskunnassa esiintyviä epäkohtia koskevia aloitteita. Muina vaikuttamiskeinoina valtuutettu käyttäisi ensisijassa suosituksia, ohjeita ja neuvoja. (HE 163/2004.)

Lapsiasiavaltuutettu olisi toimissaan riippumaton ja hänellä olisi käytettävissään laaja asiantuntemus eri hallinnonaloilta. Lapsiasiavaltuutetun virka ja lapsiasiavaltuutetun toimisto sijoitettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen. Liittyminen sosiaali- ja terveysministeriön hallintoon toisi viran hoitamiselle luontevat yhteydet lasten hyvinvoinnin kehittämistyön keskeisiin toimijoihin. Lapsiasiavaltuutetun lisäksi toimistossa olisi valtion talousarvion rajoissa tarpeellinen määrä esittelijöinä toimivia virkamiehiä ja muuta henkilökuntaa. Laki tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2005. (HE 163/2004.)

2.1 Lapsen oikeuksien sopimus

Lapsen oikeuksien sopimus tuli voimaan vuonna 1989 kun se hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia ja se käsittää oikeudet, joita lapsella tulisi olla ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen tai syntyperään katsomatta. Suomessa yleissopi-

mus tuli voimaan vuonna 1991. Sopimukseen kuuluu 93 maata ja tällä hetkellä vain Yhdysvallat ja Somalia eivät ole ratifioineet sopimusta. Sopimus onkin maailman eniten ratifioitu ihmisoikeussopimus.

Sopimuksen 9 artikla sisältää kohdan, jossa sanotaan ettei lasta eroteta vanhemmistaan ellei tuomioistuin niin päättä esimerkiksi vanhemman pahoinpidellessä lastaan. Monessa eri artiklassa mainitaan lapsen etu ja muun muassa se, että sopimusvaltiot ovat velvollisia ryhtymään toimenpiteisiin suojellakseen lasta pahoinpitelyltä, kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta sekä laiminlyönniltä. Sopimus itsessään tarkoittaa käytännössä sitä, että valtioiden jotka ovat siinä mukana tulee muuttaa oma lainsäädäntönsä sopimusta vastaavaksi.

Suomessa UNICEF tekee työtä lasten oikeuksien parissa ja tiedottaa niistä suoraan lapsille muun muassa ala- ja yläkouluille sekä lukioille on tarjolla runsaasti maksutonta, kehitysmaita sekä lapsen oikeuksia käsittelevää oppimateriaalia, suomeksi ja ruotsiksi. Tänä vuonna on lapsen oikeuksien sopimuksen juhlavuosi, sillä se täyttää 20 vuotta 20.11.2009. Vuoden suojelijana toimii tasavallan presidentti Tarja Halonen. Juhlavuosi korostaa lapsen oikeutta osallistua ja sen kolme ydinviestiä ovatkin: lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja osallistua, lapsella on oikeus saada turvaa ja suojelua, lapsella on oikeus saada tasa-arvoista kohtelua yksilönä. Juhlavuosi on saanut paljon positiivista palautetta ja Vaasankin kouluisa tärkeä tapahtuma on huomioitu. (Unicef).

2.2 Lapsiasiavaltuutettu Suomessa

Suomen ensimmäisenä lapsiasiavaltuutettuna toimii valtiotieteen lisensiaatti Maria Kaisa Aula. Hän aloitti viisivuotiskautensa 2005. Viran perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS), jota käsittelemme omana alaotsikkonaan aiemmin. Suomessa kyseinen sopimus astui voimaan vuonna 1991 ja 90-luvulla tehtiinkin useita esityksiä lapsiasiavaltuutetusta, mutta vasta vuonna 2003 Sosiaali- ja terveysministeriö asetti määräaikaisen Suomen lapsiasiain toimikunnan. Se oli YK:n yleiskokouksen lasten erityisistunnossa hyväksytyyn loppuasiakirjan edellyttämä

kansallinen lasten asioita edistävä elin. Sen esityksen pohjalta ministeriössä valmisteltiin hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsiasiavaltuutetusta.

Valtuutettu toimii hallinnollisesti sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä, mutta ministeriö ei ohjaa lapsiasiavaltuutetun toimintaa. Valtuutettu ei ratkaise yksittäisten lasten tai perheiden asioita eikä voi muuttaa muiden viranomaisten päätöksiä. Tärkeänä lähtökohtana lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyössä ovat lasten mielipiteet sekä viestit, joita valtuutetun toimisto ottaa vastaan verkkosivuillaan ja kirjeitse lapsen oikeuksiin ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lapsiasiavaltuutettu raportoi vuosittain valtioneuvostolle lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisesta. Vuosikirjassa kerrotaan hänen toiminnastaan, lapsen oikeuksien toteutumisesta, lasten hyvinvoinnin kehityksestä ja lainsäädännössä havaituista puutteista. Vaikuttamistyössään lapsiasiavaltuutettu arvioi valtionhallinnossa viireillä olevia hankkeita lapsen oikeuksien sopimuksen näkökulmasta. Hänen tärkeä tehtävänsä on välittää lasten mielipiteitä päättäjille. Niitä kartoitetaan tekemällä kyselyjä ja selvityksiä sekä tapaamalla lapsia ja nuoria henkilökohtaisesti. (Lapsiasiavaltuutettu).

Lapsiasiavaltuutetun tukena toimii lapsiasianeuvottelukunta, joka perustettiin 2004. Lapsiasianeuvottelukunnasta säädetään laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004) ja sitä koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (274/2005). Neuvottelukunta tekee lasten asemaa ja oikeuksia edistäviä ehdotuksia ja lausuntoja, seuraa ja arvioi kansallista ja kansainvälistä kehitystä ja edistää yhteistyötä lasta koskevissa asioissa. Se myös vahvistaa lapsen asemaa koskevia yhteiskunnallisia asenteita myönteisemmiksi sekä tukee lasten asemaan ja oikeuksiin liittyvän tiedon leviämistä. Neuvottelukunta asetetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Ensimmäisen neuvottelukunnan toimikausi päättyy 31.5.2011. Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 14 muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Neuvottelukunta voi ottaa itselleen sivutoimisen sihteerin. Neuvottelukunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta. Puheenjohtajana toimii lapsiasiavaltuutettu. Kokoonpanon tulee edustaa eri hallinnonalojen, alue- ja paikallistason sekä neuvottelukunnan toimialaan liittyvien järjestöjen ja muiden

vastaavien tahojen asiantuntemusta. Neuvottelukunta voi myös asettaa selvitys- ja työryhmiä sekä kuulla asiantuntijoita. Mikäli joku jäsenistä eroaa kesken kauden, valitaan tilalle samaa tahoja edustava henkilö. (Sosiaali- ja terveysministeriö/ neuvottelukunnat).

3 Rikosprosessin vaiheet

3.1 Rikosprosessin käsite

Rikosprosessi on lailla säännelty menettely, jossa tutkitaan ja ratkaistaan, kuka on vastuussa tapahtuneeksi väitetystä rikoksesta. Rikosprosessi voidaan käsittää joko suppeassa tai laajassa mielessä. Perinteisessä suppeassa tarkoitetaan vain oikeudenkäyntiä, kun taas laajassa mielessä käsitteen piiriin kuuluvat kaikki neljä vaihetta. Prosessin vaiheet ovat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti ja rangaistuksen täytäntöönpano. Esitutkinnan tarkoituksena on selvittää rikoksen teko-olosuhteet ja tekijä. Syyteharkinnassa syyttäjä arvioi nostaako hän syytteen epäiltyä vastaan vai päätyykö hän syyttämättä jättämiseen. Tuomioistuimen tehtävänä on tutkia, onko syyte näytetty toteen ja määrätä tuomio joka voi olla joko langettava tai vapauttava. Rangaistuksen täytäntöönpanolla tarkoitetaan tapaa, jolla rikoksen tekijä hyvittää tekonsa. Jos tekijälle on esimerkiksi määrätty sakkoja, joutuu hän maksamaan ne tai jos hänet tuomitaan ehdottomaan vankeuteen joutuu hän vankilaan suorittamaan tuomiotaan. (Lasten kaltoinkohtelu s.212).

3.2 Esitutkinta

Esitutkintalain 5 §:n mukaan sen tarkoitus on selvittää rikos, sen teko-olosuhteet, asianosaiset, asianomistajalle aiheutunut vahinko sekä muut seikat jotka tulee tietää päätöstä tehtäessä. Esitutkinnassa on tärkeää saada selville onko olemassa riittävää aineistoa oikeudenkäynnin vireille panemiseen epäiltyä vastaan. Tutkinnan tavoitteena on hankkia myös todistusaineisto. Esitutkinnassa saadut todisteet on oltava oikeuden käytössä ennenkuin se rupeaa käsittelemään syytettä. Esitutkinta vastaa kysymyksiin kuka, mitä, missä, milloin, miten ja miksi (Hirvelä 1997 sivu 58-59).

3.3 Lapsen asianomistajakuulustelu ja taltioiminen

Oikeuskäytännössä lapsen kuuleminen on toisinaan ymmärretty lapsen tahdon selvittämiseksi. Lapsen tahto taas on samaistettu lapsen etuun. Nämä eivät kuitenkaan ole sama asia ja ne on syytä erottaa toisistaan. Lapsen tahto voi ilmetä häntä

kuultaessa, mutta hänellä ei kuitenkaan ole velvollisuutta ilmaista tahtoaan tai edes muodostaa mielipidettä asiasta, jonka johdosta häntä kuullaan. Lapsen etu taas on monessa laissa säädetty lasta koskevan päätöksenteon keskeiseksi perusteeksi. Kaikki lasta koskevat asiat on ratkaistava ennen muuta lapsen edun mukaisesti (Aaltonen s. 258.)

Vuonna 2003 tulleessa uudistuksessa OK:n 17 lukuun lisättiin seuraava säännös koskien alle 15 –vuotiaan lapsen tai henkisesti häiriintyneen henkilön kuulemisesta todistajana tai todistelutarkoituksessa. Jos alle 15-vuotiasta lasta halutaan kuulla oikeudessa voi se tapahtua vain jos oikeus katsoo sen soveliaaksi ja seuraavat edellytykset täyttyvät: Henkilökohtaisella kuulemisella on asian selvittämiseksi keskeinen merkitys, ja jos kuuleminen ei todennäköisesti aiheuta henkilölle sellaista kärsimystä tai muuta haittaa, joka voi vahingoittaa häntä tai hänen kehitystään. (OK 17 luku 21 §). Jos kuuleminen toteutetaan, pyritään se toteuttamaan niin, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa ja häiriötä. Lapsen kuulustelu poikkeaa tavanomaisesta siten, että asianomaiselta henkilöltä ei oteta valaa tai vakuutusta ja kuulustelun suorittaa pääasiassa tuomioistuin. Kuuleminen voi tapahtua muualla kuin tuomioistuimen istuntosalissa ja lapsijutuissa menettely on muutoinkin joustavaa. Oikeudenkäynti voidaan käydä muun muassa suljetuin ovin, joka suojaa hyvin lasta.

Lapsen kuuleminen esitutkinnassa poikkeaa huomattavasti aikuisen kuulemisesta. Vuonna 2004 voimaan tullut esitutkintalain 39 a § mahdollistaa esitutkinnassa alle 15-vuotiaan kuulemisen nauhoituksen. Tällöin lasta ei tarvitse enää kuulla pääsääntöisesti suullisesti käsittelyssä. Tällä menettelyllä on haluttu suojata herkkää ja haavoittuvaista lasta muutenkin raskaassa rikosprosessissa. Esitutkinnassa äänitetty ja videoitu lapsen kuulustelumateriaali esitetään oikeudessa todisteena. Usein esitutkinnassa annettu lapsen oma kertomus on tärkein saatavissa oleva näyttö. Tällaista kertomusta saadaan käyttää tuomioistuimessa todisteena edellyttäen, että syytetylle on varattu mahdollisuus esittää kuulusteltavalle kysymyksiä. Nimenomaan tallennettu kuulustelu ehkäisee tarvetta kuulla lasta uudelleen asian käsittelyn eri vaiheissa. Kuulustelussa on myös mahdollisuus lastenpsykologin olla mu-

kana. Lasta kuultaessa on hienotunteisuusperiaate korostetussa asemassa. (OK 17 luku 11 §).

Esitutkinta ja pakkokeinoasetuksen 11 §:n mukaan lasta on esitutkinnassa kohdeltava hänen ikänsä ja kehitysasonsa edellyttämällä tavalla. Lasten ja nuorten etujen valvonnan ja henkisen tuen turvaamiseksi on kuulustaeltaessa alle 15-vuotiaasta hänen huoltajalleen, holhoojalleen tai muulle lailliselle edustajalleen varattava tilaisuus läsnäoloon kuulustelussa. Tutkijalla tai esimerkiksi syyttäjällä on kuitenkin oikeus kieltää huoltajan läsnäolo kuulustelussa, jos tätä epäillään lapsen kohdistuneesta rikoksesta. Ylimääräisten henkilöiden läsnäolo vaan hankaloittaa tilannetta entisestään ja saattaa vaikuttaa lapsen kertomukseen (Esitutkintalaki 39 a §, Pakkokeinoasetus 11§) Lapsen kuulemisesta oikeudenkäynnissä syntyvä haitta pitäisi ottaa huomioon jo esitutkinnassa ja tuomioistuimen olisikin hyvä hankkia selvitystä asiantuntijoilta, muun muassa lasten- tai perheneuvolasta tai lastensuojeluviranomaiselta. Alle 15-vuotias ei saa vanna todistajanvalaa eikä antaa sitä vastaavaa vakuutusta. Alle kymmenenvuotiaan lapsen kuuleminen on enemmänkin hänen käytöksensä havainnointia kuin varsinaista mielipiteen selvittämistä (Aaltonen 2009, s.269). Vasta noin 10-vuotiaana lapset alkavat ymmärtää oikeusprosessiin liittyviä asioita ja heidän ajan käsitteensä sekä aikajärjestys alkavat vakiintua (Haapasalo, Kiesiläinen, Niemi- Kiesiläinen 2000, s.91) Yleisesti ajatellaankin, että kymmenvuotiaat ja sitä vanhemmat voivat olla todistajina oikeudessa(Jokela, Oikeudenkäynti III 2000,s 188).

3.4 Lapsen edustaminen rikosprosessissa

Pahoinpitelyrikokset ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että poliisi voi käynnistää näiden rikosten esitutkinnan vaikka lapsen huoltajalla ei olisikaan asiassa rangaistusvaatimusta. Riittää, että epäilty rikos tulee poliisin tietoon. Palaan tällaiseen tilanteeseen myöhemmin käydessäni läpi oikeustapauksia.

Normaalisti lapsen huoltaja voi edustaa lasta, mutta tilanteissa joissa lapsen ja huoltajan edut ovat ristiriidassa, ei huoltaja voi edustaa lasta. Tällöin lapselle voidaan määrätä holhoustoimilain 32§:n ja 2. ja 3. momentin perusteella edunvalvo-

ja. Vaasassa edunvalvojana toimii useimmiten julkinen oikeusavustaja, joka määrätään oikeusaputoimistosta. Asianomistajalle voidaan määrätä myös riittävän pätevyyden omaava tukihenkilö (Sosiaaliportti).

4 Katsaus oikeustapauksiin

4.1 Pahoinpitely

Rikoslain 21 luku 5 § määrittelee pahoinpitelyn seuraavasti: ”Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi”. Yritys on rangaistava. Mikä tahansa rikos on tunnusmerkistön mukaisesti oikeudenvastainen ja syyllisyyttä osoittava teko.

Vanhemman oikeus kurittaa lastaan kriminalisoitiin vasta vuonna 1984 ja siitä säädetään lailla lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Kyseisen lain 1 luvun 1 § säättää: ”Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää”. Vasta tämän lain voimaan tultua myös pahoinpitely, joka tapahtui ”kasvatuksellisessa” mielessä sai rikosoikeudellisen merkityksen. Hyvä kysymys onkin missä menee sallitun kurittamisen ja kielletyn kurittamisen raja? Raja on monessakin mielessä häilyvä ja jakaa mielipiteitä. Tästä esimerkkinä kaksi oikeustapausta Vaasan käräjäoikeudesta keväältä 2009, joissa molemmissa lapset olivat joutuneet isiensä pahoinpitelemiksi. Käsittelen niitä tässä yhteydessä tapaus A:na ja B:nä. Tapaus B meni hoviin syyttäjän valitettua tuomiosta ja odottaa uudelleenkäsitelyä. Viimeisenä esittelen korkeimman oikeuden tapauksen, jossa isä tuomittiin pahoinpitelystä.

TAPAUS A: Isä oli pahoinpidellyt kahta tekohetkellä 13-vuotiasta lastansa. Kyseessä olivat tyttö ja poika. Poikaa isä oli lyönyt vyönsoljella useita kertoja kylkeen, vatsaan, käsivarteen, lyömällä lattialla maanneen pojan päätä useita kertoja lattiaan, jolloin poika oli potkaissut vastaan. Noin vuosi tapahtuneesta isä oli pahoinpidellyt perheen tytärtä. Hän oli tarttunut kiinni hiuksista ja kasvoista, lyönyt kasvoihin ja puristanut kaulaan haavan. Isän oli saanut hermostumaan pojan hannonnut vanne ja rengas pyörästä, joka sai aikaan pahoinpitelyn ja tytön kohdalla

syynä oli ollut lintsaminen koulusta. Erikoista tapauksessa oli se, että poika itse meni tekemään poliisille ilmoituksen. Tapaukset käsiteltiin oikeudessa yhdessä ja tuomiona isä sai 50 päiväsakkoa a`6 euroa eli yhteensä 300 euroa.

TAPAUS B: Perheessä oli 1998 syntynyt poika. Isä oli pahoinpidellyt poikaansa jo pidemmän aikaa. Äiti oli ottanut alun perin yhteyttä ongelmien vuoksi perheneuvolaan. Perheneuvolasta asia siirtyi lastensuojeluun ja siitä edelleen poliisin tutkintaan. Isä oli kuulusteluissa myöntänyt, että hänen hermonsensa palavat nopeasti, ja että on lyönyt sekä tukistanut poikaa. Pahoinpityä oli jatkunut monta vuotta, johon isä sanoi syynä olevan pojan ärsyttäminen. Tuomiona isä sai 30 päiväsakkoa a`6 euroa, joten yhteensä 50 euroa. Kyseisessä tapauksessa näyttöä ei ollut riittävästi. (Vaasan käräjäoikeus). Alla KKO:n tapaus, joka luokiteltiin myös pahoinpitelyksi.

KKO 2001:7 ”Vastaaja oli antanut 12-vuotiaalle lapselle juotavaksi väkevää alkoholiuomaa seurauksin, että tämä oli juonut itsensä tiedottomaan humalatilaan. Kun lapsi ei ikäänsä nähden voinut antaa pätevää suostumusta terveytensä vahingoittamiseen, menettely luettiin vastaajan syyksi pahoinpitelynä.”

Jutussa vastaaja oli tarjonnut tapahtumahetkellä 12-vuotiaalle pojalle Koskenkorpaa ja saattanut lapsen tiedottomaan ja päihtyneeseen olotilaan. Tapahtuma oli vahingoittanut lapsen terveyttä ja aiheuttanut hänelle kipua. Lapsi, joka oli nauttinut alkoholia vapaaehtoisesti, ei ollut nuoren ikänsä vuoksi voinut tehokkaasti antaa teon rangaistavuuden poistavaa loukatun suostumusta. Näin ollen syyttäjä vaati vastaajalle rangaistusta pahoinpitelystä.

Käräjäoikeus katsoi, että lapsi oli itse pyytänyt vastaajalta alkoholia. Ydinkysymykseksi jäi se oliko lapsi antanut sellaisen suostumuksen joka poistaisi syyteessä kerrotun teon rangaistavuuden. Käräjäoikeus ei pitänyt tekoa moraalisesti hyväksyttävänä, mutta riittävän näytön puuttuessa vastaaja vapautettiin syytteistä. Syyttäjä ja lapsen huoltaja saivat valitusluvan hovioikeuteen, mutta tuomiota ei muutettu.

Tapaus eteni korkeimpaan oikeuteen ja virallinen syyttäjä vaati, että vastaaja tuomitaan rangaistukseen pahoinpitelystä tai vaihtoehtoisesti alkoholipitoisen aineen välittämisestä ilman palkkiota. Lapsen holhooja vaati, että vastaaja tuomitaan rangaistukseen pahoinpitelystä ja että hänet veloitetaan suorittamaan lapselle korvusta kivusta ja särystä sekä henkisestä kärsimyksestä. Korkein oikeus katsoi, että poika oli ollut tapahtumahetkellä ainoastaan 12-vuotias ja alkoholi on ollut väkevää sekä määrä suuri. Tällaisesta alkoholin nauttimisesta voi olla lapsen terveydelle vakavat seuraukset. Alkoholilainsäädännön mukaan miedonkin alkoholijuoman hallussapito on kielletty henkilöltä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ja muun alkoholijuoman hallussapito 20 vuotta nuoremmalta. Vaikka alkoholin nauttimisen seuraukset osin riippuvat lapsen ruumiillisesta ja henkisestä kehityksestä, vastaajan on, antaessaan kyseisen määrän väkevää alkoholijuomaa juotavaksi niin nuorelle lapselle kuin kyseessä oli, täytynyt ymmärtää sen vahingoittavan tämän terveyttä. Korkein oikeus katsoi, että vastaaja on syyllistynyt rikoslain 21 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun pahoinpitelyyn (KKO 2001:7).

4.2 Lievä pahoinpitely

Rikoslain 21 luvun 7 §:n mukaisesti : ”Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievästä pahoinpitelystä sakkoon.”

Jos lievä pahoinpitely on kohdistunut alle 15-vuotiaaseen lapseen, se on aina virallisen syytteen alainen rikos. Muissa tapauksissa se on asianomistajarikos, mikä tarkoittaa sitä, että syyttäjä ei saa nostaa siitä syytettä ilman asianomistajan tekemää rikosilmoitusta ja rangaistusvaatimusta. Alla on KKO:n tapaus, jossa tekijä on tuomittu lievästä pahoinpitelystä sakkoon.

KKO 1993:151 ”Lapsen huoltaja oli kasvatustarkoituksessa aiheuttanut lapselle kipua tukistamalla ja luunappeja antamalla. Huoltaja tuomittiin rangaistukseen lievästä pahoinpitelystä.”

Jutussa uhrina oli ollut tekohetkellä 6-vuotias tyttö ja syytteessä todettiin tekijän aiheuttaneen tälle tahallaan kipua antamalla luunappeja ja tukistamalla. Teot eivät aiheuttaneet tytölle vammaa. Syytteessä todetaan 6-vuotiaan lapsen olevan turvaton ja kykenemätön puolustamaan itseään, ja näin ollen hänellä on ollut perusteltua syytä pelätä oman henkensä ja turvallisuutensa vuoksi. Juttua käsiteltiin alemmissa oikeusasteissa ja tuolloinen raastuvanoikeus tuomitsi tekijän sakkoihin ja maksamaan lapselle vahingonkorvausta kivusta ja särystä. Asian mentyä hoviin syyte hylättiin ja hovi perusteli päätöstään sillä, että jäi toteen näyttämättä että kipua olisi aiheutettu muussa kuin kasvatustarkoituksessa. Juttu sai valitusluvan ja KKO lausui päätöslauselmassaan seuraavasti : ” Hovioikeuden päätöstä muutetaan siten, että tekijä tuomitaan jatketusta lievästä pahoinpitelystä 30:een päiväsakkoon, jotka hänen on suoritettava maksamalla sakkoa 20 markan mukaan päiväsakolta yhteensä 600 markkaa. Siltä osalta kuin korvausvaatimus kivusta ja särystä on hylätty ja tekijä vapautettu todistelukustannusten korvausvelvollisuudesta hovioikeuden päätös jää pysyväksi.”

Tässä jutussa oli olennaisessa tarkastelussa se asia, että kivun aiheuttaminen toteuttaa pahoinpitelyn tunnusmerkistön, mutta kun varsinaista ulkoista vammaa lapsi ei saanut on kyseessä lievä pahoinpitely. Raja ruumiillisten kasvatustarkoitusten ja pahoinpitelyn välillä on välillä hiuksenhieno. Vaikka ruumiillinen kurittaminen kielletään rikoslaissa osa vanhemmista pitää sitä tehokkaana ja hyväksyttävänä kasvatusmuotona. Monet tuomitsevat kurituksen todella jyrkästi, mutta silti sitä käytetään yleisesti. Tosiasiassa kurituksella ei saada aikaan mitään kasvatuksellista hyötyä vaan päinvastoin se traumatisoi, lisää nuoruus -ja aikuisiän aggressiivisuutta ja usein haitat ulottuvat aikuisikään saakka. Korkeimman oikeuden mukaan luunappien antaminen ja tukistaminen on lievä pahoinpitely ja siitä tuomitaan sakkoihin (KKO 1993:151).

4.3 Törkeä pahoinpitely

Rikoslain 21 luku 6 § määrittelee törkeän pahoinpitelyn seuraavasti:

”Jos pahoinpitelyssä

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,
- 2) rikos tehdään erityisen raa"alla tai julmalla tavalla tai
- 3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Yritys on rangaistava”. Lapsiin kohdistuvissa pahoinpitelyissä on harvoin kysymys törkeästä pahoinpitelystä. En löytänytkaan oikeustapausta, jossa tekijä olisi tuomittu lapsen törkeästä pahoinpitelystä.

Jokainen ylläoleva tapaus on omanlaisensa, mutta kaikissa on uhattu lapsen terveyttä ja vaarannettu lapsen turvallinen lapsuus. Omasta mielestäni myös ensimmäisessä tapauksessa seurauksien olisi pitänyt olla vastaajalle suuremmat ja hänen olisi pitänyt myös joutua maksamaan korvauksia kivusta ja särystä. Vaikka raha ei pyyhi kenenkään mielestä ja muistoista noita ikäviä tapahtumia. Yleisesti voidaan sanoa, että lasten pahoinpitelytapauksissa tuomiot jäävät yleensä suhteellisen pieniksi juuri riittämättömän näytön vuoksi. Harvoin lapsi uskaltaa asettua vanhempansa vastaan ja vaatia oikeutta tai syytön vanhempi hakea ulkopuolista apua. Tällöin vanhempi saattaa päästä liian helpolla ja kukaan ei saa välttämättä tietää paraneeko lapsen tilanne kotona yhtään.

5 Lapsiin kohdistuneiden pahoinpitelyiden seuraamukset tuomioistuimessa

5.1 Rangaistuksen määräämisestä

Suomessa kaikki rangaistukset on määritelty asteikollisesti. Tämä antaa tuomioistuimelle harkintavaltaa päättäessään tuomioista, mutta sitä ei saa käyttää mielivaltaisesti. Ainoa merkittävä poikkeus on murha, josta voi seurata vain elinkautinen rangaistus (Lappi-Seppälä 2000, s.309). Rangaistuksen mittaamisen periaate on seuraava : ”Rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen ja vaarallisuuteen, teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen.” (RL 6 luku 4 §). Suurin osa ihmisistä käsittää sanan rangaistus kärsimyksenä, joka kohtaa syyllisen kun hän on tehnyt rikoksen eli syntiiä (Frände, Yleinen rikosoikeus 2007, s.1-2).

Rikosten seuraamusten kannalta merkittävimpiä ovat rikoslain säännöt, jotka määrittelevät rangaistuksen määräämistä ja yhteistä rangaistusta (RL 6-7 luku). Kaikki rangaistusmuodot kohdistuvat joko vapauteen tai varallisuuteen. Rangaistusmuotoja on ehdoton vankeus, yhdyskuntapalvelu, ehdollinen vankeus, sakko, rikesakko ja yhteisösakko. Nämä kuuluvat ns.yleisiin päärangaistuksiin.Sitten on myös olemassa erityisiä päärangaistuksia kuten nuorisorangaistus, mutta niistä en kirjoita tässä työssä. (Frände, 2007, s.354). Näistä yllä olevista rangaistusmuodoista yleisimmin lapsiin kohdistuneissa rikoksissa sovelletaan sakkoja sekä ehdollista vankeutta. Etsiessäni korkeimman oikeuden tapauksia, joissa lapsi olisi ollut osallisena tuli eteeni suuri määrä lapsen elatusta ja huoltoa koskevia ennakkopäätöksiä. Tämä kertoo avioerojen yleistymisestä ja vanhempien riidoista koskien lasten elatusta. Montakaan pahoinpitelytapausta en löytänyt, johtuu varmasti osin siitä, että niitä käsitellään enemmänkin alemmilla oikeusasteilla ja tietysti siitä, että vain murto-osa lasten pahoinpitelyistä muutenkaan tulee päivänvaloon. Vaikka lasten pahoinpitelyt ovat kasvaneet 2000-luvulla on hyvin todennäköistä, että se ei vielä näy juttujen lisääntymisenä hovioikeuksien ja KKO:n ratkaisuisissa.

5.2 Tilastotietoa

Tilastokeskus julkaisi sivuillaan 16.10.2009 tilaston tammi-syyskuun aikana tapahtuneista rikoksista, joista ilmeni hyviä uutisia. Yhteensä maassamme oli tehty rikoksia 329 000, mikä on 6 000 tapausta vähemmän kuin edellisenä vuonna. Henkeen ja terveyteen liittyviä rikoksia, joihin työssäni keskityn oli myös edellisvuotta vähemmän eli 27 000. Pahoinpitelyrikoksia tuli poliisin tietoon 25 000, mikä on 4 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Törkeät pahoinpitelyt vähenivät 2 prosenttia. Niitä tuli ilmi 1 700. 2000-luvulla tammi-syyskuussa pahoinpitelyrikoksia on ollut keskimäärin 23 000 ja törkeitä pahoinpitelyjä 1 700. (Tilastokeskus).

	Tammi-syyskuu 2009	Muutos	Heinäkuu	Muutos	Elokuu	Muutos	Syyskuu	Muutos
-pahoinpitely	24 512	-910	2 931	-99	2 914	-57	2 573	93

Kuvio 2. Pahoinpitelyjen määrä tammi -syyskuussa sekä heinä-, elo- ja syyskuussa 2009 ja muutos edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. (Tilastokeskus).

Kuviosta voidaan päätellä, että pahoinpitelyn määrä vuodesta 2008 vuoteen 2009 on pienentynyt jonkin verran.

Sanomalehti Pohjalaisessa oli samasta asiasta artikkeli 22.10.2009, jossa tarkasteltiin rikollisuuden kehittymistä Pohjanmaan aluella. Rikollisuus väheni viime vuodesta myös jonkin verran Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Varsinkin omaisuusrikokset vähenivät, mutta ikävää kyllä pahoinpitelyiden määrä on huolestuttavassa kasvussa Pohjanmaalla. Varmastikin kaikista yleisimpiä näistä pahoinpitelyistä, jotka tulevat poliisin tietoon ovat aamuyöllä neljän aikaan ”nakkioskilla” tapahtuvat tappelut. Mutta myös perheväkivallasta raportoidaan yhä enenevässä määrin ja se on ollut kasvussa koko 2000-luvun ajan. (Sanomalehti Pohjalainen 22.10.2009.)

6 Lastensuojelu ja huostaanotto

6.1 Lastensuojelu

Suomessa toimii monia erilaisia lastensuojelujärjestöjä, joiden toiminta pyrkii siihen, että jokaisella lapsella olisi oikeus lapsuuteen ja riittävän hyvät eväät elämään. Lastensuojelun tehtävänä on tukea ja auttaa vanhempia huolehtimaan lapsestaan. Jos vanhemmat eivät siihen pysty on lastensuojelun tultava apuun ja turvata lapsen tilanne ja suojella häntä. Lastensuojelun työntekijä voi tavata lasta ilman huoltajan suostumusta. Työntekijä voi toimia näin, jos hän arvelee, että lapsen ajatuksia on välttämätöntä kuulla suoraan eikä vain muiden ihmisten välityksellä. Tapaaminen voidaan järjestää myös niin, ettei huoltaja saa siitä etukäteen tietää. Näin voidaan toimia esimerkiksi silloin, kun lapsi on joutunut kotonaan väkivallan kohteeksi ja häntä pitää suojella (LSL 30 §). Lastensuojelulain mukaan jokaisella valtion, kunnan ja seurakunnan työntekijällä on velvollisuus ilmoittaa ilmeisessä lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta kunnan lastensuojeluun. Laki velvoittaa työntekijöitä ja joskus he joutuvat tekemään asioita, joista vanhemmat tai lapset ovat eri mieltä. Uusi lastensuojelulaki tuli voimaan vuoden 2008 alusta ja sen tavoitteena on turvata entistä paremmin vanhempien ja huoltajien osallisuutta lastensuojeluasioissa. Siinä määritellään lain tasolla ensimmäistä kertaa käsite lapsen etu. (Ensi- ja turvakotien liitto).

Lastensuojelulain 4 §:n mukaisesti lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon, taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen, turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden, itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen, mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

Sama laki säätelee lapsen oikeudesta saada tietoa häntä koskevasta lastensuojeluasiasta ja hänellä on oltava mahdollisuus esittää asiasta mielipiteensä. Kaksitoista vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin. (LSL 5§ ja 21 §). Eri lastensuojelujärjestöt valmistelevat erilaisia lausuntoja aika ajoin oikeusministeriölle ja löysin ajankohtaisen ja hiljattain ilmestyneen työryhmämietinnön nimenomaan pahoinpitelyrikoksisista läheissuhteissa eli perheen sisällä, jota käsittelemme otsikon 6.3 alla.

6.2 Huostaanotto

Huostaanotto tarkoittaa sitä, että sosiaaliviranomaiset ottavat vastuun lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta. Huostaanotolle on oltava aina lain mukaiset edellytykset ja ennenkuin prosessi voidaan laittaa liikkeelle on oltava tutkittuna onko se lapsen edun mukaista. Huostaanotto pitää aina perustella. Perusteluissa on oltava vähintään kolme kohtaa. Niissä pitää kuvata, millä tavalla lapsen turvallisuus on vaarantunut. Toiseksi pitää kertoa, millä tavalla lasta on yritetty suojella ja vanhempia auttaa ja osoittaa, etteivät nämä keinot ole riittäneet lapsen tilanteen korjaamiseen. Jos muita keinoja ei ole kokeiltu ennen huostaanottoa, täytyy selittää, miksi niitä ole yritetty. Kolmanneksi täytyy perustella, millä tavalla huostaanotto auttaa lasta ja on parempi vaihtoehto kuin kotiin jääminen. Huostaanottoa valmisteltaessa on mietittävä ja arvioitava lapsen kasvuolosuhteita ja ottaa vanhemmat mukaan päätöksentekoon jos mahdollista. Mietittäessä sijaishuoltopaikkaa tulee punnita kaikki eri vaihtoehdot, joita ovat sukulaissijoitus, perhehoito, ammatilliset perhekodit, lastensuojelulaitokset sekä koulukodit. On tärkeää käydä läpi ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle voisiko jollain sukulaisella esimerkiksi isovanhemmalla olla mahdollisuus ottaa lapsi luokseen. Se olisi näistä vaihtoehdoista varmasti parhain mahdollinen kaikille osapuolille eikä lasta tarvitsisi sijoittaa täysin vieraiden ihmisten luo. Lasten huostaanotoissa hallinto-oikeus on päätöksiä tekevä tuomioistuin. Lapsi huostaan otetaan toistaiseksi ja se raukeaa vii-

meistään silloin kun lapsi täyttää 18 vuotta. (Sosiaaliportti, Lastensuojelun käsikirja).

6.3 Mannerheimin lastensuojeluliiton lausunto työryhmämietinnöstä pahoinpitelyrikos läheissuhteissa 2.10.2009

Mannerheimin Lastensuojeluliitto lausui oikeusministeriön työryhmämietinnöstä ”Pahoinpitelyrikos läheissuhteissa ja työpaikalla” (oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2009:11) seuraavasti: Työryhmä esittää muutettavaksi rikoslakia niin, että läheissuhteissa tapahtuneet lievät pahoinpitelyt säädettäisiin perustunnusmerkistön mukaisiksi (tavallisiksi) pahoinpitelyiksi rajoittamalla lievää pahoinpitelyä koskevan säännöksen soveltamista. Tämä tarkoittaisi, että lievänä pahoinpitelynä ei pidettäisi tekoa, joka kohdistuu:

- alle 18-vuotiaaseen henkilöön, joka on tekijästä erityisen riippuvaisessa asemassa taikka
- henkilöön, joka on tai on ollut tekijään läheisessä suhteessa, ja jolla on tekijän aikaisemman toiminnan vuoksi rikoksen tapahtuessa perusteltu syy kokea ruumiilliseen koskemattomuuteensa kohdistuvaa uhkaa tai turvattomuutta, ellei rikos ole tästä huolimatta kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto pitää työryhmän esittämiä lainsäädäntömuutoksia kannatettavina. MLL toteaa kuitenkin, että ehdotettu läheissuhteissa tapahtuvan pahoinpitelyn tunnusmerkistöä koskeva säännös on tulkinnanvarainen. Näin ollen sen soveltaminen voi olla varsin hankalaa. Säännös jättää rajatapausten arvioinnin edelleen oikeuskäytännön varaan.

Lakimuutoksen käytännön vaikutus saattaa jäädä vähäiseksi. Läheissuhteissa tapahtuva pahoinpitely aiheuttaa uhrissa erityistä ahdistusta ja turvattomuutta ja vaikuttaa voimakkaasti myös perheen muihin jäseniin. MLL pitää tärkeänä, että läheissuhdeväkivallan torjunnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että väkivalta läheissuhteissa vaikuttaa erittäin kielteisesti lasten kehitykseen ja hyvinvoin-

tiin.

Läheissuhdeväkivallasta ilmoittaminen on usein vaikeaa monestakin syystä. Tekijän ja uhrin suhde voi esimerkiksi olla kontrolloiva ja alistava sekä fyysisesti että psyykkisesti. MLL pitää yhtenä tärkeänä läheissuhdeväkivallan torjuntakeinona sitä, että nämä pahoinpitelyt ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia.

Virallinen syyttäjä ei saa nykyisin nostaa syytettä lievästä pahoinpitelystä, joka on kohdistunut 15 vuotta täyttäneeseen henkilöön, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi. Alle 15-vuotiaiseen kohdistuva lieväkin pahoinpitely on jo tällä hetkellä rikoslaissa aina virallisen syytteen alainen. MLL pitää tärkeänä, että virallinen syyttäjä voisi nostaa syytteen kaikissa alle 18-vuotiaisiin kohdistuvissa pahoinpitelyissä.

MLL pitää erittäin tärkeänä, että läheissuhdeväkivaltaa ehkäistään ja siihen puututaan sekä lainsäädännöllisin toimin että sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. MLL korostaa, että läheissuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi tarvitaan rikosoikeudellisten seuraamusten lisäksi sosiaali- ja terveyshuollon palveluita ja toimenpiteitä sekä hallintorajat ylittävää moniammatillista yhteistyötä. (MLL:n lausunto 2.10.2009).

Tämäkin mietintö viestii nimenomaan sitä, että lapsia ja nuoria on suojeltava ja yritettävä muuttaa lainsäädäntöä niin, että se palvelisi mahdollisimman hyvin lapsia, jotka ovat joutuneet pahoinpitelyn uhreiksi lähipiirissään. On uskallettava tarttua toimeen jos on pieninkin epäily siitä, että perheessä ei ole asiat kohdallaan ja lapset joutuvat olemaan sijaiskärsijöinä. Mietintö peräänkuuluttaa yhteistyötä eri viranomaisten kesken, joka täydellisesti toimiessaan voisi ehkäistä lapsien kokemaa väkivaltaa. Väkivallan jälkeenkään lasta ei saa jättää yksin eikä hoitamatta, yhtä tärkeässä asemassa on ennaltaehkäisevä työ sekä jälkikäteen tapahtuva hoitotyö.

7 Nykytilanne

Media uutisoi jatkuvasti perheväkivaltatapauksista, joissa pahimmassa tapauksessa koko perhe on saanut surmansa tai isällä tai äidillä on toivo loppunut ja he ovat riistäneet hengen itseltään. Koko kansa tuntee Ulvilan surman jossa 4 lapsen äiti raa'alla tavalla riisti hengen lastensa isältä ja nyt joutuu siitä oikeuden eteen.

Perheväkivaltaa esiintyy kaikissa eri sosiaaliryhmissä. Se ei riipu koulutuksesta, tulotasosta tai elinympäristöstä. Perheväkivaltaan liitetään usein päihteiden väärinkäyttö. Väkivallan seuraukset voivat uhrille olla hyvin traumaattisia. Mitä enemmän kokemuksia ihmisellä on väkivallasta, sitä vakavampia ovat vauriot — surua, tuskaa, ahdistusta, turvattomuuden ja toivottomuuden tunteita, lamaantumista, purkamatonta vihaa, mielenterveysongelmia, päihteiden väärinkäyttöä ja niin edelleen. Perheväkivaltaa kokeneilla on jopa yhdeksänkertainen riski ajautua itsemurhaan. (Rinta rinnan).

Perheissä tapahtuva väkivalta on yleisempää kuin moni kuvitteleekaan ja siihen on monia syitä. Usein taustalla on vanhempien pitkäaikaistyöttömyyttä, päihdeongelmia tai masennusta. Nämä kaikki heijastuvat lapsiin ja lapset joutuvat surullisen usein kärsimään vanhempiensa rankasta elämästä. Uusimpana perheväkivallan muotona on tullut lapsiaan pahoinpitelevät alkoholistiäidit, joista YLE uutisoi 13.10.2009 ja se oli aiheena Aamu-tv:ssä.

Perheväkivalta on saanut uusia muotoja. Nyt isoksi ongelmaksi ovat tulleet lapsiaan pahoinpitelevät alkoholisoituneet äidit. Väkivallan uhriksi joutuneen lapsen kuulusteleminen vaatii poliisilta, syyttäjältä ja tuomarilta herkkyyttä ja tarkkaa psykologista silmää. Suomeen on syntynyt uusi rikollisryhmä: pahoinpitelijä-äidit. Poliisin tietoon tulee vuosittain noin 400 omaan lapseen kohdistunutta väkivallantekoa. Lapsiin kohdistuvia väkivaltarikoksia selvittävä vanhempi konstaapeli Pekka Hätönen Helsingin Itäkeskuksen poliisista kertoo, että kaksi kolmasosaa rikostutkintaan tulevista tapauksista johtuu äidin riehumisesta. Taloudellinen hätä näkyy myös henkisenä hätänä.

”Se tavallinen tapaus on yksinhuoltajaäiti, jolla on ongelmia alkoholin kanssa ja joka on uupunut työasioihin. Hän on saattanut menettää työpaikkansa. Kaikki nämä paineet kohdistuvat sitten kurittomiin lapsiin, joita helposti raivostuva äiti ojentaa fyysisesti, väkivallalla.”

Poliisi saa tiedon lapsen pahoinpitelystä tavallisesti päiväkodista, koulusta tai sosiaalivirastosta. Lapsen kuulusteleminen on tarkkaa työtä. Aluksi poliisin on luonnastettava lapsen luottamus. Äitikin osaa olla julma. ”Eräs kuultavanamme ollut lapsi ei ollut osannut keittää vettä riittävän kuumaksi. Äiti hiiltyi, keitti veden kiehuvaaksi ja laittoi lapsen käden kattilaan. Näin äiti näytti, kuinka kuumaksi se vesi olisi pitänyt saada.”

Lainsäätäjän linja sallitun ja kielletyn kurittamisen välillä ja ylempien oikeusasteiden luoma oikeuskäytäntö ovat tiukkoja. ”Esimerkiksi tukistaminen, läpsiminen ja luunapit ovat ruumiillista kuritusta - ne täyttävät ainakin lievän pahoinpitelyn tunnusmerkistön, käräjätuomari Pakarinen valistaa. Poliisilla ja syyttäjillä on laaja harkintavalta. En usko, että kukaan syyttäjä tuo tänne käräjille yhtä yksittäistä pientä ja lievää tukistamista tai läpsäisyä.”

Vanhempien lapsiinsa kasvatustarkoituksessakin kohdistama ruumiillinen väkivalta on yksiselitteisesti kiellettyä ja täyttää rikoslain pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistön. Sallittua ruumiillista kasvatusväkivaltaa ei ole. Eri asia sitten on, että syyttäjä voi harkintavaltansa puitteissa jättää pahoinpitelyn syyttämättä esimerkiksi kohtuus- tai vähäisyysperusteella (YLE:n uutinen 13.10.2009).

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkielmani alussa asetin tavoitteekseni tutkia, mitkä lait ja säädökset koskevat lapsia. Yleisesti ottaen on sanottava, että lasten oikeudet toteutuvat Suomessa veraten hyvin ja asiaan on kiinnitetty huomiota myös rikosoikeudessa. Työni kautta sainkin paljon informaatiota lapsen asemasta Suomessa ja lainsäädännössä. Se on turvattu periaatteessa hyvin eri lakien kautta, mutta jotakin jäi puuttumaan. Lasten aseman parantaminen rikoslaissakin olisi mahdollista, jos tahtoa löytyisi. Rikoslaisissa ei löytynyt erityistä mainintaa lapsesta, muuta kuin kohdassa jossa lapset on mainittu seksuaalirikosten tunnusmerkinnöissä, kun iälle on haluttu antaa erityinen merkitys. Suomessa eri viranomaiset toimivat yhteistyössä keskenään suoja-ten lasten oikeuksia vaikeissakin tilanteissa. Silti tässä asiassa olisi parantamisen varaa. Eri viranomaistahojen saumaton yhteistyö on todella tärkeää. En yllättynyt yhtään tilastoista joiden mukaan perheväkivalta vaan yleistyy vuosi vuodelta. Ihmisten pahoinvointi näkyy ensimmäisenä perheissä ja lapset joutuvat maksamaan siitä kovan hinnan. Tulin hieman surulliseksi siitä tosiasiaista, että varmasti todella moni lapsi tälläkin hetkellä kärsii väkivallasta jossain muodossa. Se voi olla vanhempien välistä, jolloin lapsi joutuu tahtomattaan näkemään sitä tai pahimmassa tapauksessa itse joutuu lyöntien kohteeksi. Tuli hieman avuton olo, kun tietää faktat eikä voi tehdä mitään. Käräjäoikeudessa olleet pahoinpitelytapaukset sekä KKO:n tapaukset saivat minut alunperin miettimään opinnäytetyöni aihetta, koska se herätti paljon tunteita. Olin hämmästynyt ja surullinen tuomioista ,joita nämä miehet saivat. Tapaus B:ssä huomasin kauhukseni, ettei isä näyttänyt oikeudessa minkäänlaisia katumuksen merkkejä ja perheen äiti hoiti puhumisen. Aloin miettimään kuka ajoi lapsen etua, tuliko se edes kertaakaan esille käsittelyn aikana, kuinka poika pärjää tällä hetkellä, onko kyseinen perhe edelleen valvonnassa? Pääni täytyi kysymyksistä, joihin halusin löytää vastauksia. Omasta mielestäni tuomiot olivat todella epäoikeudenmukaisia näitä lapsia kohtaan. Tosin pienituloisille miehille ne olivat ihan tuntuvia sakkoja, mutta enemmän jäin kaipaamaan tietoa siitä kuinka tilannetta seurataan vai unohtuuko se samantien.

Mielestäni yhteiskunnan tulisi entistä enemmän panostaa sosiaaliseen hyvinvointiin ja siihen, että jokainen lapsi saisi turvatun lapsuuden. Uutisotsikot huutavat

työttömyyden kasvusta ja huonosta taloustilanteesta jatkuvasti ja vielä tänä vuonna entistä näkyvämmiin. Olen sitä mieltä, että väkivaltaa käyttänyt ihminen on itse vastuussa käyttäytymisestään, mutta kaikki ihmiset ovat vastuussa siitä, että siihen puututaan. Meillä jokaisella on velvollisuus puuttua läheistemme perheväkivaltaan, jos sitä epäilee. Toisten perhe-elämään puuttuminen koetaan jollain tavalla pyhäksi ja yksityiseksi, jolloin ei herkästi toisten asioihin sekaannuta.

Mielestäni viranomaisten ilmoitusvelvollisuutta tulee tulevaisuudessa korostaa entisestään, nimenomaan lapsien kohdalla. On oltava entistä valppaampi eikä sulkea silmiään jos huomaa esimerkiksi jotain epäilyttävää tai huolestuttavaa lapsen käytöksessä. Vanhemmat ja aikuiset loppujen lopuksi kantavat vastuun lapsista ja siitä, että heillä on hyvä olla sekä turvallinen syli johon mennä.

Suomessa lainsäädäntö ei ole kehittynyt yhtä nopeasti kuin Ruotsissa. Vasta syyskuun 1. päivänä 1995 rikoslakia muutettiin niin, että myös yksityisellä paikalla tapahtunut pahoinpitely on virallisen syytteen alainen rikos, kun se ennen oli asiantuntijarikos. Tämä oli tärkeä lainmuutos, joka korostaa henkilökohtaisen koskemattomuuden merkitystä myös perheissä. Työni aihe oli hyvin mielenkiintoinen, sekä tunteita ja ajatuksia paljon herättävä. Aihe ei kyllästyttänyt missään vaiheessa ja siitä löytyi tarkasti etsimällä todella paljon tietoa. Vaikka työni käsittelee vaikeita asioita, en tullut kyniseksi. Uskon, että lapsissa on tulevaisuus ja heitä täytyy kohdella oikeudenmukaisesti ja kasvattaa rakkaudella, rajoja kuitenkin unohtamatta. Aikuisten on kannettava vastuu lapsista ja pyrittävä tarjoamaan heille turvallinen lapsuus.

9 Lähdeluettelo

1. Painetut teokset

Anna-Kaisa Aaltonen 2009. Lapsioikeus ja lapsen oikeus tuomioistuimissa. EDITA. HELSINKI

Dan Frände 2007. Yleinen rikosoikeus. EDITA PRIMA. HELSINKI

Dan Frände , Johan Boucht 2008. Suomen rikosoikeus :Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. TAMPERE, Poliisiammattikorkeakoulun oppikirja

Päivi Hirvelä 1997. Lapsi rikosprosessissa, erityisesti inestän todistamisen ongelmat. PORVOO. WSOY

Jaana Haapasalo, Kari Kiesiläinen, Johanna Niemi-Kiesiläinen 2000. Todistajanpsykologia ja todistajankuulustelu. LAKIMIESLIITON KUSTANNUS. HELSINKI

Antti Jokela 2004. Oikeudenkäynti III Jyväskylä. GUMMERUS

Tapio Lappi-Seppälä 2000. Rikosten seuraamukset. Porvoo. WERNER SÖDERSTRÖM LAKITIIETO OY

Sakari Salminen 2008. Lapsioikeuden perusteet. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, pääsykirja. TURKU. Hakapaino.

Lapsen kaltoinkohtelu 2004. Kustannus Oy Duodecim

2. Elektroniset julkaisut

Lastensuojelun keskusliitto. [viitattu 20.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:
<URL: http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=40](http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=40)

Mannerheimin lastensuojeluliiton lausunto 2.10.2009 [viitattu 15.10.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL:http://www.mll.fi/?x34302=10574611](http://www.mll.fi/?x34302=10574611)

Hallituksen esitys 163/2004.[viitattu 15.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL: http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040163](http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040163)

Lapsiasiavaltuutettu.[viitattu 16.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL:
http://www.lapsiasia.fi/perustietoa](http://www.lapsiasia.fi/perustietoa)

Sosiaaliportti.[viitattu 20.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL:
http://www.sosiaaliportti.fi/fi-
FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/pahoinpitelyjahyvaisuuskaytto](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/pahoinpitelyjahyvaisuuskaytto)

Poliisilehti 2003/4. [viitattu 25.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL:
http://www.poliisi.fi/poliisi/periodic.nsf/vwArchivedDocuments/33752C7AC2C6
E45AC2256DBE0046E7F1](http://www.poliisi.fi/poliisi/periodic.nsf/vwArchivedDocuments/33752C7AC2C6E45AC2256DBE0046E7F1)

Sosiaaliportti, lastensuojelun käsikirja.[viitattu 27.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL: http://www.sosiaaliportti.fi/Page/e5ad9837-f44d-4f10-b536-
daa4b3b5c77d.aspx](http://www.sosiaaliportti.fi/Page/e5ad9837-f44d-4f10-b536-daa4b3b5c77d.aspx)

Ensi- ja turvakotienliitto. [viitattu 21.9.2009]. Saatavilla [www-muodossa:<URL:
http://ensijaturvakotienliitto.fi.directo.fi/asiaa_lastensuojelusta/mita_lastensuojelu
_on/](http://ensijaturvakotienliitto.fi.directo.fi/asiaa_lastensuojelusta/mita_lastensuojelu_on/)

Tilastokeskus 2009.Rikostilastot [viitattu 3.11.2009] .Saatavilla [www-muodossa:<URL: http://www.stat.fi/til/polrik/2009/03/polrik_2009_03_2009-10-
16_tie_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/polrik/2009/03/polrik_2009_03_2009-10-16_tie_001_fi.html)

Unicef, lastenoikeuksien sopimus [viitattu 20.9.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus

Poliisin kotisivu [viitattu 10.12.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/55A4688283395A67C2256B980043A39C?opendocument>

Sisäasiainministeriön julkaisu, Poliisiosaston julkaisu 6/2001 (viitattu 15.10.2009). Saatavilla www-muodossa: <URL: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/3DAFA0502810FED9C2256B58004C9775/\\$file/perhe.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/3DAFA0502810FED9C2256B58004C9775/$file/perhe.pdf)

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, verkkokatsauksia 12/2009. [viitattu 2.11.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.optula.om.fi/uploads/3ey309hz08t.pdf>

Euroopan ihmisoikeussopimus 6 artikla. [viitattu 30.9.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063>

Nuorten netti [viitattu 1.12.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.mll.fi/nuortennetti/asiaa/nuorten_oikeudet/lapsen_oikeuksien_sopimus/lapsen_oikeudet_kaytannossa/

Sosiaali- ja terveysministeriö [viitattu 5.1.2010]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.stm.fi/stm/neuvottelukunnat/lapsiasia_nk

Rinta rinnan [viitattu 2.12.2009]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.rintarinnan.net/tietoa/>

3. Lait

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Rikoslaki 19.12.1889/39

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412

4. Artikkelit

Sanomalehti Pohjalainen 22.10.2009

YLEN:n uutinen 13.10.2009. Saatavilla myös www-muodossa:<URL:

[http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/10/lapsiaan_pahoinpitelevat_alkoholistaaidit_yh
a_suurempi_ongelma_1076093.html](http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2009/10/lapsiaan_pahoinpitelevat_alkoholistaaidit_yh
a_suurempi_ongelma_1076093.html)